

II. Italská romantická opera

12. hodina

- risorgimento - 1815 - 1870 hnutí za svobodu a sjednocení Itálie na Apeninském poloostrově, hlavní představitel: Giuseppe Mazzini (1805 - 1872, „Každému národu jeho stát“)
- centrum velké a komické opery v Paříži

• v Itálii zadne operní centrum jako ve Francii. Benátky, Neapol, Řím, Milán

Řím: Teatro Apollo

Řím: Teatro dell'Opera di Roma (1880)

Neapol: Teatro di San Carlo (1737) - nejstarší nepřetržitě provozovaná opera na světě

Benátky:
La Fenice
(1792)

Milán: La Scala (1787)

Trojhvězdí rossinistů

~~Stefano Pavesini, Gaetano Cappone, Donizetti, Vincenzo Bellini~~

- využívají melodiky lidové písně a populární hudby
- operní typ založený na velké (koncertní) kolorатурní árii → na ně navázal Verdi v raném kompozičním období

Gioachino Antonio Rossini

29. 2. 1792 Pesaro - 13. 11. 1868 Passy

hudební vzdělání v Bologna a samostudium

- od 1815 spolupráce s divadlem San Carlo (zde ředitel Domenico Barbaja)
- 1822 svatba s Isabellou Colbranovou, jednou z nejlepších sopranistek
- po neúspěšném provedení opery *Semiramis* (1823) odchází z Itálie: přes Londýn a Vídeň do Francie, v Paříži vedl Théâtre italien
- po dokončení jeho nejslavnější opery *Vilém Tell* se sám rozhodl ukončit kariéru operního skladatele
- jedinečný melodik a autor typu opera buffa (ve své době ceněn i jako autor opery seria), mistr hudební charakteristiky
- přínos v rozvoji ansámblu v opeře buffa - v tomto vedle sebe neměl konkurenci
- *La Pietra del paragone* (*Manželská smlouva*, 1810)
  - buffa, ještě bez sborů, kupecké prostředí
  - duet *Dunque io son* (*Jsem to já*) později použil v *Lazebníku sevillském*

- *La Pietra del paragone (Prubířský kámen, 1812)*
  - v La Scale obrovský ohlas
- *Tancredi (Tankred, 1813)*
  - seria, množství ansámblů a prokomponovaných scén → příznačné pro jeho pozdní kompoziční období
  - populární milostná árie *Di tanti Palpiti (Ach, jaký srdce tluk)* - typicky rossiniovská: hybné melodie a četné melodické ozdoby, mnohokrát přepsána pro různé nástroje
  - titulní role kalhotková (mezzosoprán)
  - zahájení evropské proslulosti jeho operní tvorby
- *L'Italiana in Algeri (Italka v Alžíru, 1813)*
  - ještě větší úspěch než *Tancredi*, exotický námět
  - jeho první slavná komická opera, zvl. úspěšné široké finále v 1. dějství
- *Il Barbiere di Siviglia (Lazebník sevillský, 1816)*
  - zkomponoval během 14 dnů (legenda?)
  - stejný námět před ním zhudebnil Giovanni Paisiello (1740 - 1816)
  - mistrná charakteristika postav (groteskní až karikované, lyrické, komické)
  - hlavní postava Rosina - mezzosoprán (typické pro Rossiniho)
  - vypisuje koloratury a melodické ozdoby - vyhnul se jejich přidávání zpěváky
  - stojí vysoko nad jeho ostatními operami hudebně i dramaturgicky

- *Elisabetha, regina d'Inghilterra (Alžběta, královna anglická, 1815)*
  - z této opery pochází předehra k *Lazebníkovi* → slavné orchestrální číslo (Rossiniho ouvertury tematicky s dějem opery nesouvisí)
  - naposledy zde používá secco recitativ s cembalem
- *Otello (1816)*
  - podle Shakespeara
  - používá recitativ accompagnato + zdůraznění podílu orchestru
- *La gazza ladra (Straka zlodějka, 1817)*
  - semiseria, sociální námět
  - kavatina *Di piacer mi balza il cor (Moje srdce plesá radostí)* - populární číslo Felicie Malibranové - zpěvačka Rossiniho oper v Paříži
- *La Cenerentola (Popelka, 1817)*
  - pohádková, semiseria, náročné sólové party (koloratury), zejm. titulní role
  - předehra převzatá z jeho jednoaktovky *La Gazetta* (1816)
- *Armida (1817)*

- *Mosè in Egitto (Mojžíš v Egyptě, 1818)*

- látka ze Starého zákona, podtext: touha po osvobození italského národa
- slavné číslo: modlitba Mojžíše se sborem ve 3. jednání

- *Maometto II. (Mohamed II., 1820)*

- ve francouzské verzi název *Le siège de Corinthe (Obléhání Korintu, 1826)*
- velké sborové scény - téměř oratorní ráz

- *Semiramide (Semiramis, 1823)*

- kompozičně velmi zdařilá, ale na premiéře nepřijata → Rossiniho odchod z Itálie

- *Guillaume Tell (Vilém Tell, 1829)*

- nejvýznamnější opera pařížského období, grand opera podle Schillerovy hry
- blíží se pařížské produkci: mocně obsazený orchestr, rozsáhlé sbory a balety, velmi rozměrná (v Brně a ve Vídni se 1830 hrávala ve dvou večerech)
- podle francouzské tradice titulní postava (baryton) nemá žádnou árii, jen melodické recitativy
- nejznámější melodie: tyrolienne
- pochodové rytmy - navazuje na něj Verdi

Domenico Gaetano Maria Donizetti

29. 11. 1797 Bergamo - 8. 4. 1848 Bergamo

populární opery seria a buffa, cca 73 scénických děl

- pracoval ve službách Domenica Barbaji, od 1839 (po neúspěchu *Poliuta*) v Paříži, zde napsal 5 oper
- za pobytu ve Vídni titul dvorního (císařského) skladatele
- měl „dar vše proměnit v melodii“
- od schématu číslované opery směřoval postupně k prokomponovanému útvaru
- s Rossinim patří k obnovitelům italské buffy 1. poloviny 19. století → otevírají cestu Verdimu

- *Anna Bolena (Anna Boleynová, 1830)*
  - seria, z anglických dějin, první mezinárodní úspěch
  - part Anny považován za jeden z nejnáročnějších v operní literatuře, zpívala Giuditta Pasta - „belliniovská múza“
- *Maria Stuarda (1835)*
  - kvůli realistickému zobrazení konfliktu královen nejdříve zakázána
  - titulní role: Felicia Malibranová - mezzosoprán, jedna z nejslavnějších zpěvaček své doby

- *Lucia di Lammermoor* (*Lucie z Lammemooru*, 1835)
  - jedna z jeho vrcholných prací
  - libreto: Salvator Cammarano (donizettovský a verdiovský libretista) podle předlohy Waltera Scotta
  - příběh ze 16. století, motiv zešílení mladé ženy
    - árie Lucie = typické bell canto, proslulá je scéna ve 3. dějství s obligátní flétnou a koloraturami
    - z ansámbků je známý sextet ve 2. jednání
    - dramaticky vyhocené scény (pomocí tečkovaných pochodových rytmů), výrazná melodika hraničí s charakterem kolovrátkových nápěvů
    - závěr: motiv smrti - skupina lesních rohů
- *Lucrezia Borgia* (1833)
  - děj z Benátek, podle skutečné události
  - chybí milostný motiv, děj založený na tragické záměně osob
  - oblíbená kvůli ostrým kontrastům a scénickým efektům
- *Poliuto* (1840)
  - děj z doby pronásledování prvních křesťanů v Římě, cenzurou odmítnuta → Donizetti odchází do Paříže

- *Les Martyrs (Mučedníci, 1840)*
  - přebírá hlavní postavu Poliuta
- *La Favorite (Favoritka, 1840)*
  - na francouzský text E. Scribe, děj ve Španělsku ze 14. století
- *Linda di Chamounix (Linda z Chamounix, 1842)*
  - z vídeňského pobytu, populární na italských scénách ve Vídni (zvl. divadlo u Korutanské brány) → získal titul císařský komponista
  - dívka zešílí kvůli domnělé smrti milence a uzdraví se, až ho spatří
  - náročné kolorатурní árie
- *Catarina Cornaro (1844)*
  - námět z historie Benátské republiky ze 14. století, použil i F. Halévy
  - titulní role podle dobové kritiky nejúchvatnější z Donizettiho postav
- *Viva la Mamma - Le convenienze e le inconvenienze teatrali (At' žije Mamá - Divadelní slasti a strasti, 1827)*
  - buffa z prostředí operního podnikání: intriky a vztahy
  - titulní roli Mamma Agátu zpívá bas

- *L'elisir d'amore* (Nápoj lásky, 1832)

- komický protějšek *Lucie z Lammemooru*
- nejde o ryzí operu buffu, ale o dramma buffo - obsahuje i vážné prvky a seriózní dějové momenty

~~libreto L. Scribe, námět znadecnil také D. Kuber (*Le Philtre, Kouzelný nápoj, 1831*)~~

- světoznámá je romance *Una furtiva lagrima* (Tajně se slza vloudila)

- *Il campanello di notte* (Zvonek, 1836)

- ryzí buffa, libreto napsal vlastní

- *La fille du régiment* (Dcera pluku, 1840)

- ve své době jedna z jeho nejúspěšnějších prací
- pochází z jeho počátečního pobytu v Paříži

- *Don Pasquale* (1843)

- vrcholný útvar opery buffy
- part primadony sahá po des³
- používá kytaru a baskický bubínek

Vincenzo Salvatore Carmelo Francesco Bellini

3. 11. 1801 Catania - 23. 9. 1835 Puteaux

• nekomponeval buffy, jen 9 operních prací

- nejzralejší díla: *Náměsíčná* (1831), *Norma* (1831), *Puritáni* (1835)
- spolupracoval s Domenicem Barbajou (operní podnikatel a ředitel, na jeho objednávku psali Rossini, Donizetti, Bellini i C. M. von Weber)
- od 1833 v Paříži
- z trojice rossinistů největší melodik
- nepoužívá árie a dueta v pravém slova smyslu, ale vyvíjí se z ansámblu
- využívá sborů za scénou
- o jeho opery zájem u publika cca do konce století
- svou tvorbou měl vliv na Glinku, Verdiho i Wagnera

- *Il Pirata* (*Pirát*, 1827)
  - jeho první jevištní úspěch
  - obsahuje sbor pirátů, doprovázený dechovou kapelou, umístěnou na jevišti
  - hlavní role: Giovanni Battista Rubini
  - od vlivu Rossiniho se dostal k vlastnímu výrazu

- *La Straniera (Cizinka, 1829)*

- poprvé se objevuje Belliniho typický lyrismus
- z venkovského prostředí: poklidná idyla vyústí v dramatický závěr
- výborné libreto, sepětí textu s hudbou → obdivoval R. Wagner

1831 provedena v Břehu německy (*Die Unbekannte*), árie *Ó pojd' se mnou, ty nebohá* se objevuje ve *Věnci ze zpěvů vlasteneckých (1835)*

- 30. léta - vrchol tvůrčí dráhy:

- *I Capuletti e i Montecchi (Romeo a Julie, 1830)*

- skrytý motiv: boj italských vlastenců za svobodu
- milostná scéna = vrcholný projev v opeře na tento námět
- na premiéře hvězdné obsazení: Romeo = altistka Giuditta Grisi a Julie = sopranistka Rosalba Carradoni, v Německu pak Romeo = sopranistka Wilhelmine Schröder-Devrient

- *La Sonnambula* (Náměsíčná, 1831)

- „melodramma“ = opera na lyrický námět
- příběh o náměsíčné dívce, která je podezřívána z nevěry
- důležitá úloha sborů

hlavní představitelka Giuditta Pasta (Detinnio máza) při premiéře obrovský úspěch → objednala si u něj další operu:

- *Norma* (1831)

- neobyčejně plynulé a prokomponované recitativy, přesto jde mnohem více o sborovou operu
- efektní číslo *Normy: Casta diva* (Panno božská) v 1. jednání (vynikla zvl. sopranistka Marie Callas)

- *I Puritani* (Puritáni, 1835)

- dějově se nejvíce přiblížil velké pařížské opeře
- děj: zápas dvou protichůdných skupin Puritánů, z nichž dva mladí lidé jsou milenci
- dvojice na premiéře: soprán Giulie Grisi, tenor Giovanni Battista Rubini
- jednotlivá čísla populární v koncertním provedení, fantazijní úpravu pro klavír napsal F. Liszt

Ve stínu rossinistů

Gaspare Spontini (1775 – 1846)

- zvl. melodik - vliv na mladého Verdiho
- cca 60 oper
- *Il Giuramento (Přísaha, 1837)*
  - v italské opeře poprvé na námět V. Huga
- *La Vestale (Vestálka, 1840)*
  - jeho nejzdařilejší
  - orchestr má sloužit k prohloubení dramatického výrazu
  - výrazná melodika a robustní instrumentace

Giuseppe Fortunino Francesco Verdi

10. 10. 1813 Roncole u Brussetu - 27. 1. 1901 Milán

~~1829-1830 (1831) „příležitostně“ učil se varhany, nepřijat na milánskou konzervator, v Miláně soukromé hodiny u Vincenza Lavigny (= žák Giovanni Paisiella)~~

- finanční podpora od zámožného obchodníka, od 1835 se zaměřuje už jen na kompozici
- 1840 rodinné neštěstí (smrt ženy, dcery jeho mecenáše, a obou dětí) → útěcha v kompozici

1. skladatelské období 1842 - 1846

- v Miláně úspěšná hned první opera *Oberto, conte di San Bonifacio* (*Oberto, hrabě ze San Bonifacia*, 1839) → objednávka na další dvě opery:
  - *Un giorno di regno* (*Jeden den králem*) - neúspěch, přemýšlel o konci kompoziční kariéry
  - *Nabucco* (1842)
    - mnohem úspěšnější, navazuje na tradici italské opery seria
    - na biblický námět babylonského zajetí Židů
    - sbor zajatců (Židů) *Va, pensiero, sull' ali dorate* (*Let', myšlenko, na zlatých křídlech*) - dirigoval Arturo Toscanini na jeho pohřbu, stal se nepsanou národní hymnou Italů v boji za svobodu
    - sopranistka Giuseppina Strepponi - jeho budoucí žena

- po roce 1842 série jeho úspěšných oper
  - *I Lombardi alla prima crociata* (Lombard'ané na první křižácké výpravě, 1843)
  - *Ernani, I due Foscari* (Ernani, Dva Foscariové, 1844)
    - začátek mezinárodní proslulosti
    - ansámbl *O sommo Carlo* (Vznešený Karle) - jeden z nejzdařilejších v celé jeho tvorbě
  - *Attila* (1845)
  - *Giovanna d'Arco* (Jana z Arku, 1845)
  - *Attila* (1846)
  - *Macbeth* (1847)
    - Lady Macbeth - první jeho charakterní postava (vyžadován „ošklivý zjev a přiškrcený tón“), zpívala Leonie Rysaneková - její největší role v MET NYC
    - pro pařížskou verzi přikomponoval ansámby (se sotto voce)
- 1847 - 1850
  - světově známý operní skladatel
  - snaha zhudebňovat hodnotné dramatické látky
  - prohloubení kompozičních prostředků
  - výstižná charakteristika postav
  - *La battaglia di Legnano* (Bitva u Legnana, 1849)
    - komponovaná jako revoluční opera: strhující sbory → vlna vlasteneckého nadšení
  - Verdi = symbol Itálie, která se osvobozuje z rakouské nadvlády („maestro della rivoluzione“)

- od konce 40. let opery trvalou součástí světových operních scén

- *Rigoletto* (1851)

- libreto F. M. Piave podle dramatu *Král se baví* V. Huga
- ne kolektivní hudební drama, ale zájem o zobrazení osudů jedince: hrdina je znetvořený člověk
- popěvek ze 4. dějství *La donna è mobile* (Ó jak je měnivé to srdce ženy) zlidověl

- *Il Trovatore* (Trubadúr, 1853)

- považována za jeho nejmelodičtější operu
- láska cikánky Azuceny k nevlastnímu synovi, Azucena - patří k nejvýraznějším romantickým altovým postavám

- *La Traviata* (Zbloudilá / Svedená, 1853)

- podle dramatu A. Dumase ml. *Dáma s kaméliemi*
- současný společenský námět
- jeho nejlyričtější opera, zobrazení lidského soucitu
- odlišná od jeho předchozích děl: konverzační opera, komorní: méně obsazený orchestr, využití smyčců a dřev

- *Les Vêpres siciliennes* (Sicilské nešpory, 1855)

- první opera na francouzský text
- libreto E. Scribe, motiv milenecké dvojice z opačných táborů (podobně Meyerbeerovi *Hugenoti*)
- typ velké francouzské opery: náročná sóla, balet, rozměrné (5 aktů)
- usiluje o stmelení hudby a slova → ideál prokomponovaného hudebního dramatu

- *Simon Boccanegra* (1857)
  - ještě více patrná tendence k prokomponovanosti, téměř se tu nenachází uzavřená čísla
  - bohatě propracovaný orchestrální part, je důležitou složkou dramatického výrazu → při premiéře neporozumění, od 30. let 19. stol. v repertoárech
- *Un ballo in maschera* (*Maškarní ples*, 1859)
  - libreto od E. Scriba, na stejný námět napsal operu také A. Adam (*Gustave III.*, 1853)
  - původně atentát na švédského krále Gustava III. ale cenzura → fiktivní příběh v Bostonu
  - 1955 vystoupila v MET NYC Marian Anderson - první zpěvačka černé pleti na této scéně

- *La forza del destino* (*Sila osudu*, 1862)

- premiéra v Petrohradu pod taktovkou Verdiho
- v centru děje milenecký pár, používá motiv osudu = výraz bezmocnosti postav
- kvardián - jedna z nejzdařilejších Verdiho basových rolí

- 1860 zvolen poslancem do prvního italského parlamentu (do 1864)
- na francouzská libreta přepracoval opery *Maškarní ples*, *Macbeth* (1865) a napsal novou operu *Don Carlos* (1867):
  - ve stylu grand opéry, jeho nejrozsáhlejší dílo (5aktové)
  - orchestr a pěvci jsou si rovnocenní → směřuje k hudebnímu dramatu
  - několik přepracování (vč. překladu do italštiny) - celkem 7 verzí díla
  - hlavní postava bas - jedna z nejzdařilejších v operním repertoáru 19. století
- *Rigoletto* (1869)
  - mnoho zásahů cenzury (→ hrána pod jinými názvy), vytýkán germanismus

• *Aida* (1871)

- psal po dlouhé odmlce
- na objednávku egyptského místokrále (Isma'íl Paša) ke slavnostnímu otevření italského divadla v Káhiře (zde premiéra 1871), které bylo otevřeno při příležitosti zprovoznění Suezského průplavu
- světová senzace, stala se egyptskou národní hymnou
- studoval egyptskou historii a hudbu → použití modalních obrátů, chromatismů, koloritu
- aidovky - velké trumpety staroegyptského tvaru, nechal vyrobit po konzultaci s odborníky, použil jich 6 (ve vítězném průvodu ve finále 2. jednání)
- slavné číslo: árie Radamese z 1. jednání *Celeste Aida* (*Božská Aida*) a duet milenců v hrobce v závěru opery
- roli Aidy zpívala sopranistka českého původu Tereza Stolz (také Leonora v *Síle osudu* a první interpretka sopránového sóla ve Verdiho *Requiem*)

Díla z posledního období: dvě opery na náměty Shakespearovských dramát:

• *Othello* (1887)

- libreto Arrigo Boito, libreto je rovnocenné hudbě, přibližuje se k činohernímu ovzduší
- maximálně zpěvné recitativy a zkrácené melodické fráze → neustálý hudební proud, který odpovídá dějovému spádu
- vrchol jeho směřování k italskému hudebnímu dramatu, ne ale dramatu wagnerovskému: u Verdiho není orchestr středem pozornosti a nerozvíjí děj jako u Wagnera
- *Othello* byl rolí tenoru Maria del Monaco

- *Falstaff* (1893)

- komedie, útvar, kterému se kromě prvních skladatelských pokusů nevěnoval
- směřuje k ideálu komické opery 20. století
- téměř impresionistické scény, v závěru díla zazní zpívaná fuga
- konverzační veselohra + patrná moudrost a stáří Verdiho
- libreto Boito

- mnoho vyznamenání ve státech Evropy

- jeho pohřeb = národní událost

Další dílo

- *Requiem* (1873) - psáno na počest básníka a spisovatele Alessandra Manzoniho, kterého Verdi obdivoval
- *Stabat Mater*
- *Te Deum*
- *Ave Maria*

- pro své opery si volil hodnotné náměty světové literatury
- výborný smysl pro dramatický jevištní účinek, neustálé dění na scéně
- ostrá charakteristika postav, propracované ansámby a sbory
- počátky: důraz na melodiku a výrazný rytmus, vrcholná díla: prokomponovaný typ opery (na rozdíl od Wagnera není nikdy zdlouhavý)
- sepletí s italskou lidovou tradicí: zájem o lidovou píseň, užitou hudbu a běžné taneční žánry
- symbol italského demokratického hnutí, byl umělecky spjatý s dobou a jejími ideály

Další autoři

ARRIGO BOITO (1842 - 1918)

- skladatel i libretista, patřil k nejvzdělanějším umělcům své doby
- snaha o obrodu italské opery novými proudy evropské hudby, velmi ovlivněn wagnerovským novoromantismem
- opera *Mefistofele* (1868)
  - s citacemi původního textu
  - velmi náročné sólistické party, dílo koncipované téměř oratorně
  - jedna z neoriginálnějších oper v Itálii 2. poloviny 19. století
  - premiéra neúspěšná, do Evropy i zámoří se prosadila po přepracování (v titulní roli F. Šaljapin)

• AMILCARE PONCHIELLI (1834 - 1886)

- *La Gioconda* (1876)
  - libreto Boito, na pomezí velké opery a verismu
  - postavu Giocondy zpívala E. Destinnová

• ANTONIO CARLOS GOMES (1836 - 1896)

- první Američan, který svými operami pronikl do Evropy
- považován za zakladatele brazilské národní opery

italský verismus

- „verus“ (lat.) = pravý, pravdivý
- krátké trvání směru, vrchol na přelomu 19. a 20. století
- 1880 *manifest verismu* (Milán) - vychází z francouzského realismu a Zolova naturalismu, obrací se proti symbolismu a idealismu v literatuře a proti romantismu a impresionismu v hudbě (zvl. proti historizujícím, milostným, mytologickým a heroickým námětům)
- odraz zrychleného životního stylu společnosti
- požadavek realistického znázornění skutečnosti, věrné zachycení lidských charakterů, ale bez vyjádření osobního stanoviska autora
- v opeře se týká výhradně italského prostředí
- úspěchy veristických oper však zůstaly omezené jen na jejich dobu, dnes na repertoáru minimálně (z nich zvl. Mascagni a Leoncavallo, Puccini)
- typické:
  - náměty realistické, ze současného života, důležitý je sociální moment a zdůraznění regionálních problémů
  - rychlý spád děje, úzký časový rozsah děje (zhutnění, koncentrace)
  - efektní líčení prostředí
  - postavy charakterově vyhroceny
  - stupňované afekty, brutalita, pudovost, ryzí láska a nenávisť
  - působivé hudební zpracování
  - strhující jevištní účinek
  - nic se nezastírá, vše je podáno přímočaře, expresivita
  - časově zpravidla krátká

Giovane scuola italiana (Mladá italská škola)

1. Pietro Mascagni (viz dále)
2. Ruggero Leoncavallo (viz dále)
3. Umberto Giordano (1867 - 1948)
  - nejznámější opera *André Chénier* (1896)
    - historická postava básníka
    - vyhrocené postavy, barvitá orchestrace
  - *Fedora* (1898) - poprvé se v titulní roli Lorise prosadil E. Caruso
4. Francesco Cilèa (1866 - 1950)
  - *L'Arlesiana* (*Arlézanka*, 1897)

1. Pietro Antonio Stefano Mascagni

7. 12. 1863 Livorno - 2. 8. 1945 Řím

Zakládající osobnost italského verismu

- na milánské konzervatoři studia u Pucciniho
- dirigent kočovné operní společnosti
- využívá populárních melodií
- nejslavnější dílo: *Cavalleria rusticana* (*Sedlák kavalír*, 1890)
  - původně dvě dějství, pro účely nakladatelské soutěže je spojil proslulým *Intermezzem sinfonico*
  - žádné z jeho pozdějších operních děl (15) nebylo tolik úspěšné

2. Ruggero Leoncavallo

23. 4. 1857 Neapol - 9. 8. 1919 Montecatini

ryzí verista, smysl pro scénický účinek

- *I Pagliacci (Komedianti, 1892)*

- vlastní libreto, premiéra pod taktovkou Toscaniniho
- prolog je manifestem verismu: básník má směle odhalovat strašnou životní pravdu

Giacomo Antonio Domenico Michele Secondo Maria Puccini 22. 12. 1858 Lucca - 29. 11. 1924 u Bruselu

hudební skladatel, operní skladatel

- z hudební rodiny, vzdělání v Miláně na konzervatoři u Pontichelliho
- 10 oper, psal je v době, kdy útvar začal procházet krizí
- *Manon Lescaut* (1893)
  - libreto několik autorů (vč. jeho samotného a jeho mecenáše a nakladatele Ricordiho)
  - reakce na tehdy populární Massenetovu *Manon*
  - na premiéře senzace
- *La Bohème* (*Bohéma*, 1896)
  - premiéroval Toscanini, v Praze v čj. provedena 1898
  - vrchol jeho osobitého projevu
  - úspěšná i díky vynikajícím libretistům Luigi Illica a Giuseppe Giacosa
  - děj v rušné Paříži, rychlé střídání scén
  - role Rudolfa (proslul L. Pavarotti a Peter Dvorský) a Mimi

- tragická, s naznačenou politickou zápletkou, rozvíjí velmi drastický děj
- velmi krátké melodie, známá *E lucevan le stelle* (A svítily hvězdy) ve 3. jednání
- typické: dějové napětí, dramatické efekty, sóla se rychle střídají se sbory
- v závěru zazní *Te Deum*

- ***Madame Butterfly* (1904)**

- japonská tematika (studium japonské hudby) → používá pentatoniku
- nešťastně zamilovaná mladá Japonka - hýřivá a opojná hudba
- populární na celém světě dodnes

- ***La Fanciulla del West* (Děvče / Dívka ze Zlatého Západu, 1910)**

- premiéra v MET s E. Destinnovou a E. Carusem, dirig. A. Toscanini
- drsný hudební výraz, místy se blíží k atonalitě
- sklon k triviálnosti (opereta)

Toscanini (Toscanini, 1918)

- části:
  - *Il tabarro (Plášť)*
  - *Suor Angelica (Sestra Angelika)* - kontrastní, bez dramatických zvrátů
  - *Gianni Schicchi* - jediná jeho buffózní hra, jedno z jeho nejlepších děl, nejznámější
- *Turandot (nedokončená)*
  - jeho nejbohatší a hudebně nejvýraznější dílo
  - děj o kruté čínské princezně → vyjádření čínského koloritu v pohádkovém ovzduší
  - používá dětský sbor
  - na premiéře 1926 v La Scale provedl Toscanini, přerušil operu tam, kde končil rukopis
  - dokončil Pucciniho žák Franco Alfano (závěrečný duet a finále opery)

Italský verismus - další skladatelé

• UMBERTO GIORDANO (1867 - 1948)

• WOLF-FERRARI ERMANO (1876 - 1948)

- opery často psal na náměty her Carla Goldoniho
- známé jsou zvl. jeho komické opery

• ZANDONAI RICARDO (1883 - 1944)

- studia u Pietra Mascagniho
- propagoval Rossiniho dílo, 1941 přepracoval jeho operu *La gazza ladra* (Straka zlodějka)

Interpreti

ENRICO CARUSO (1873 - 1921)

- tenor, úspěšný ve všech operních oborech
- zvl. v 10. a 20. letech 20. stol. zásluhy za gramofonové nahrávky (přes 260)
- spolupráce s Emou Destinnovou (např. v Pucciniho opeře *Děvče ze zlatého Západu*)
- od 1903 v New Yorku

ARTURO TOSCANINI (1867 - 1957)

- dirigent, původně violoncellista (v orchestru při premiéře Verdiho *Othella*)
- působil zvl. v milánské La Scale

Metropolitan Opera - MET
na Manhattanu, založena 1880

Opera a opereta - literatura

- ~~FRANZBERGER, Jan. 71. 1. MÜNZEHOVÁ Svět v operě. 4. vyd. Praha: Orbis, 1948~~
- SADIE, Stanley. *The New grove dictionary of opera*. London: Macmillan Press, 1994. ISBN 978-0195221862
- TROJAN, Jan. *Dějiny opery: tvůrci předloh, libretisté, skladatelé a jejich díla*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-348-8